

පාලි හා සංස්කෘත භාෂාධ්‍යයනයට සෞරත නායක ස්වාමීන්ද්‍රයන්ගෙන් සිදුවූ සේවය*

මහාචාර්ය මොරටුවේ සාසනරතන නාහිමි

වැලිවිටියේ සෞරත නායක භාමුදුරුවන්ගෙන් විසිවැනි සියවසේ මේ රටේ පාලි-භාෂාවට හා සංස්කෘත භාෂාවට සිදුවූ සේවය දන්නා අය මෙන්ම නොදන්නා අයත් ඉන්නට පුළුවන්. පොත් පත් අතරින් ධර්ම ශාස්ත්‍රීය ලොකයක යථා තත්ත්වය දකින්නට උත්සාහ කළ සෞරත නායක භාමුදුරුවෝ විසිවැනි සියවසේ පමණක් නොව කෝට්ටේ යුගයෙන් පසු මේ රටේ පහළ වූ ශ්‍රේෂ්ඨ පඬුවරයා ලෙස පිළිගැනීමට කිසිකෙනෙක් පසුබට වන්නේ නැ. උන්වහන්සේට තීක්ෂණ බුද්ධියකුත් දුරදර්ශී නුවණකුත් තිබුණා. පැරණි දේ ඒ විධියටම පිළි නොගෙන තවදුරටත් කල්පනා කිරීමේ ශක්තිය තිබුණා. විවේක බුද්ධියෙන් යුතුව ශාස්ත්‍ර ගෞරවයෙන් යුතුව දුරදර්ශී නුවණින් යුතුව උන්වහන්සේ ධර්ම ශාස්ත්‍රීය ග්‍රන්ථ මැද ගතකළ ජීවිතය අප කාටත් ආදර්ශවත් එකක් විය යුතුයි. මේ රටේ පාලි හා සංස්කෘත භාෂා දෙකට පමණක් නොව සිංහල භාෂාවේ දියුණුවටද විශාල සේවාවක් සිදුවුණා. සිංහල භාෂාවට ඉටුවූ සේවය මගේ මාතෘකාවට අදාළ නොවුනත් එවැනි පයෙහිපණ ගැන මෙහිලා සඳහන් කළ යුතුයි. පාලි හා සංස්කෘත භාෂා පිළිබඳව උන්වහන්සේ ජීවත්වූ මේ මැන අතීතයේ සෑමදෙනාම ප්‍රමාණ කර ගත්තේ සෞරත භාමුදුරුවන්වයි. ඒ නිසා හේවාචිනාරණ අට්ඨකථා ශුද්ධියේ අවසාන ශොධ්‍ය පත්‍ර බැලූවේ සෞරත නායක ස්වාමීන්ද්‍රයන් වහන්සේයි. 2500 යේ බුද්ධ ජයන්ති ත්‍රිපිටක පරිවර්තනමණ්ඩලයේ සභාපති පදවිය උන්වහන්සේට හිමිවුණා. පාලි හා සංස්කෘත භාෂාවලට උන්වහන්සේගෙන් සිදුවූ සේවාව විමසා බැලීම මගේ අරමුණයි.

සෞරත නායක භාමුදුරුවෝ මුලින්ම විද්‍යෝදය පිරිවෙණේ ආචාර්ය පදවිය දරද්දි පාලිපදවතාරය නම් කෘතියක් කළා. එය පාලිභාෂාවේ ව්‍යාකරණය වාග්විද්‍යානුකූලව ඉදිරිපත් කිරීමක්. උන්වහන්සේ පැරණි පොත්පත්වල තිබුණු පමණින්ම, අටුවා ටීකාවල තිබුණු කරුණු එසේම පිළිගන්නෙ නැහැ. අටුවා හා ටීකාවල මත වලට පටහැනි අදහස් ඉදිරිපත් කළා. උන් වහන්සේගේ පයෙහිපණ බුද්ධිය ආචාර්ය කල්පික මහාත්තර වලින් බැහැර වූ බවත් පයෙහිපණාත්මකව පාලි පොත්පත් පරිශීලනය කළ බවත් පැහැදිලි වෙනවා. සමහරවිට ඒ යම් යම් කරුණු තවදුරටත් පයෙහිපණය කළ යුතු ඒවා විය හැකියි. පාලි, පාවචන, පාතිමොක්ඛ යන වචනවලට අමුතුව අරුත් ඉදිරිපත් කළා. දෙශනා පාලියෙහි එන අනමතග්ග යන වචනයට අළුත් අර්ථයක් දුන්නා. පාලි, පාවචන යන වචනවල නිරුක්ති, ඉතිහාසය අනුව විස්තර කළා. පා යන්න වෙන් කොටගෙන එයට වෙනම අරුතක් දුන්නා. මොග්ගලායන ණවාදිවාක්තියෙහි පා යන්න යොදා ඇත්තේ සෞරත නායක භාමුදුරුවෝ යෙදූ අරුතින් නොවෙයි. උන් වහන්සේ පාලි, යන තැන පා යන්න ධර්මමාර්ගය යන අරුත් දෙන බව කීව. මනුස්-මානියෙහි එන “පාලනාවච ත්‍රයි ධර්මා: පා ශබ්දෙන නිගද්‍යාන” යන්න උපයෝගී කර-ගනිමින් එසේ කළේ. ඒ අනුව පා ශබ්දයෙන් ධර්මය යන්නත් ආලි ශබ්දයෙන් පන්තිය, මාර්ගය යන්නත් කියැවෙන බව ප්‍රකාශ කළා. මේ අර්ථය මීට පෙර කිසිවෙක් ඉදිරි පත් කරල නැ. පාලි ශබ්දය පාලි සංස්කෘත භාෂා දෙකටම සාධාරණයි. පාවචන යන්න ටත් අමුතුව අර්ථයක් දුන්න. පාලි සංස්කෘත භාෂා දෙකින්ම මේ වචනය පාවචන විය

යුතුයයි පෙන්වා දුන්නා. සමහර තැන්වල එය ප්‍රචලනයයි යෙදී තිබුණත් එය පාවචන යැයි නිවැරදි විය යුතුයයි සඳහන් කළා. උරුවේලා යන්න ඉතිහාසයට අනුව විස්තර කළ අතර මක්බලිගොසාල යන්න අටුවා මතයට පටහැනිව විස්තර කළා. අටුවාවේ මක්බලි යන වචනය වැරදි විධියටයි විග්‍රහකොට කියන්නේ. නායක භාමුදුරුවෝ එයට දුන්නේ “උණ දණ්ඩක් අතේ ඇතිව සංචාරය කරණ තාපස කොටස” යන තේරුමයි. “මස්කරින්” යනු උණදණ්ඩක් අතේ ඇති තැනැත්තායි.

තවදුරටත් හිතුවා නම් සෝරත නායකභාමුදුරුවෝ මේ අදහස වෙනස් කරණවා ඇති. උන්වහන්සේ තමන්ගේ මතයත් විවේචනය විය යුතු බව ඇදහූ නිසා. පාණිනි මහා භාෂායෙ පැහැදිලිව කියල කියනවා: “මස්කර මස්කරිණො වෙණු පරිබ්‍රාජකයො:” යනුවෙන් කෙසේ වාක්‍යපදියෙහිදී උණදණ්ඩක් අතේ ඇතිනිසාම මක්බලි හෙවත් මස්කරි නොවන බව කියා තිබෙනවා. වාක්‍යපදියෙහි මක්බල යන්න විස්තර වන්නේ “මා කෘත කර්මාණි මා කර්මාණි ශාන්තිර්ව:” යනුවෙනි. දීඝනිකායෙ එන මක්බලි ගොසාල වාදය අනුව කර්මය ප්‍රතික්ෂේප කළ නිසා, කර්මාපවාදිත්වය නිසා මස්කරින් වූ බව එහි සඳහන් වෙනවා. ඒ අර්ථය අනුව මා නිපාතය සුච ආගමයෙන් ඉණි ප්‍රත්‍යයෙන් මස්කරින් වූ බව කෙසේ සඳහන් කරණවා. පාතිමොක්ඛ ශබ්දය ගැණ විශුද්ධිමාර්ගයේ එන අදහසට විරුද්ධව විශුද්ධිමාර්ග ටීකාවේ නිරුක්ති 12 ක් දක්වා තියෙනවා. නමුත් බුද්ධසෝභ හිමියන්ගේ විශුද්ධි මාර්ගයෙන් වත් ටීකාවෙන් වත් එහි නියම අර්ථය පැහැදිලි නොවන බව කී සෝරත නායක ස්වමීන්ද්‍රයෝ මුලින් සඳහන් කළ පාඨයේ එන පා ශබ්දය මෙතැන්හිදීත් සම්බන්ධ කරල අමුතුවම අර්ථයක් දුන්නා. අපි අද භාවිත කරන ප්‍රාතිමොක්ඛ ශබ්දය වැරදි බව කියල නියම ශබ්දය ප්‍රාතිමුඛ්‍ය නැත්නම් ප්‍රාතිමොක්ඛ්‍ය විය යුතුව දැක්වූවා. මේ විධියට පාලිභාෂාවේ අටුවා ටීකාවල ඇති යම් යම් වචන පිළිබඳව සිය පද්‍යවිච්ඡේදන බුද්ධිය මෙහෙයා පාලි භාෂාවට විශේෂ මෙහෙයක් ඉටු කළා. “අනමතග්ගොයං භික්ඛවෙ සංසාරො” යන තැන අනමතග්ග ශබ්දයන් විවේචනයට හසුකළා. සුමංගල ශබ්දකොෂයෙහිදී අනමතග්ග ශබ්දය විශාල ලෙස විග්‍රහ කර දක්වා තියෙනවා. එහෙත් ජෛන භගවතී සූත්‍රයේ හා උවාසගද්‍යාම යන පොත් ඇසුරුකොට අනමතග්ග යන්න විස්තර කළත් ඒ අර්ථවලට විරුද්ධව කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමට විශ්වවිද්‍යාලවල උගතුන්ට අවස්ථාව තියෙනවා. මෙසේ ස්වකීය බුද්ධිය මෙහෙයවා මෙබඳු අප්‍රකට අර්ථ ඇති වචන ඉතිහාසය අනුව, ශාස්ත්‍රයුක්ති අනුව පද්‍යවිච්ඡේදන කළයුතු ආකාරය අපට පෙන්වා දුන්නා. උන්වහන්සේ පාලියෙන් ලියූ පොත පාලිපද්‍යවතරය පමණයි. 2500 යේ බුද්ධජයන්තිය නිමිත්තෙන් සියමිරටට ගණගිය පාලි සන්දේශය ලියනලද්දේ සෝරත නාහිමියන් විසිනුයි. එය ඉතා රමණීය ගෞලියකින් ජේතීභාසික තොරතුරු වලින් යුක්ත සන්දේශයක්. එබඳු පාලිසන්දේශයක් ලියන්නට 2500 වැන්නේ බුද්ධ ජයන්ති අවස්ථාවේ සිටි උසස්ම පාලි උගතා උන්වහන්සේ වූ බවට සැකයක් නැහැ.

සංස්කෘත භාෂාවට අප්‍රමාණ සේවයක් සිදු කළ නාහිමියෝ මුලින්ම කළේ සංස්කෘත සිංහල ශබ්ද කොෂයක් කිරීමයි. එතෙක් සංස්කෘත වචනාර්ථ බලාගැණුමට තිබුණේ සංස්කෘත ඉංග්‍රීසි හෝ ඉංග්‍රීසි සංස්කෘත ශබ්ද කොෂයි. මේ අඩුව පිරිමසමින් සංස්කෘත ශබ්දර්ණවයේ ප්‍රථමභාගය ප්‍රසිද්ධකළා. මේ රටේ ඡන්දස් ශාස්ත්‍රය පිළිබඳව තිබුණු අඩුපාඩු පිරිමැසීමට දැරූ තැන වැටහෙන්නේ උන්වහන්සේ ලියූ එළසඳස් ලකුණ හා වෘත්තරත්නාකර ව්‍යාධ්‍යා කියවන විටයි. මේ රටේ විශේෂයෙන් අපේ පිරිවෙන්වල

මහාචාර්ය මොරටුවේ සාසනරතන නාහිමි

ඉගැන්වූ නමුත් මාත්‍රා ඡන්දස පිළිබඳව කවුරුත් වරදවා ගත් අදහස නිවැරදි කළේ එළඹෙන හා වෘත්තරත්නාකර සංස්කරණ මාර්ගයෙනි. නායක භාමුදුරුවන් නොසිටින්නට එළඹෙන වෘත්තරත්නාකරයන් ගැටලු තැන් එසේම තීරණයට ඉඩ ඇත. නාහිමියන්ගේ සෞන්දර්‍යන්ද කාව්‍ය සංස්කරණයේ අත් පිටපත අද මෙහි පැවැත්වෙන ප්‍රදර්ශනයට තබා ඇති බව දැනගන්නට ලැබුණා. මේ රටේ ධර්ම ශාස්ත්‍ර දෙකට ගරු කරන රජයක් තිබියදීත් ධර්මශාස්ත්‍රීය සේවාවට කැපවූ විශ්වවිද්‍යාලත් පිරිවෙනුත් තිබියදීත් එබඳු ශාස්ත්‍රීය කෘතියක් මුද්‍රණයෙන් ප්‍රසිද්ධ කරන්නට සැරසුනොත් එයට ආධාර කරන්නට පිරිසක් සිටියදීත් එය මෙතෙක් කල් මුද්‍රිත නොවීම මේ රටේ ධර්ම-ශාස්ත්‍ර දෙකම දුර්දශාපන්න බවට හොඳම සාධකයක්. සෞරත නාහිමියන් කවුදැයි වැටහෙන්නේ සංස්කෘත ශබ්දර්ථවය, සුමංගල ශබ්දකෘතය, එළඹෙන ලකුණ, වෘත්ත-රත්නාකරය හෝ බුක්සරණ කියවීමෙන් නොවෙයි. අහම්බයකට කව හෝ පරෙවි සංදේශය කියවීමෙන් නොවෙයි. හෙවාවිතාරණ අටුවාවල ශුද්ධ කියවීමෙන් නොවෙයි. 2500 බුද්ධ ජයන්ති ග්‍රන්ථවල අවසාන ශෝධන කියවීමෙන් නොවෙයි. සෞන්දර්‍යන්ද විස්තර ව්‍යාකෘතවෙනුයි. තොටගමුවේ රාහුල හිමියන් තේරුම් ගත හැක්කේ කවිසේකර, සැලලිහිණිය, පරෙවිය හෝ පදසාධන ටීකාවෙන් නොවෙයි. පඤ්චකාප්‍රදීපය කියවීමෙනි.

දෙවැනි පැරකුම්බාවන් තේරුම් ගැනීමට වනවිනය සන්නයේ ඉතිරිවී ඇති පිටපත් හෝ කවිසේකර හෝ කියවීමෙන් පුළුවන් කමක් නැ. ඒ සඳහා කියවිය යුත්තේ විශුද්ධිමාර්ග සන්නයයි. දෙවැනි පැරකුම්බාවන්ගේ විශුද්ධිමාර්ග සන්නයත් තොට ගමුවේ රාහුල හිමියන්ගේ පඤ්චකා ප්‍රදීපයත් යම්සේද සෝරත නායක භාමුදුරුවන්ගේ සෞන්දර්‍යන්ද ව්‍යාකෘතවද එසේමයි. නායක භාමුදුරුවන්ට සංස්කෘත භාෂා විෂයෙහි, විශේෂයෙන් බෞද්ධ සංස්කෘත ග්‍රන්ථ ගැන පුළුල් අවබෝධයක් තිබුණි. විශුද්ධි-මාර්ග සන්නය ගැන ලියා ඇති ලිපිය කියවන විට නාහිමියන් කොයිතරම් දුරට විශුද්ධි-මාර්ග සන්නය භාවිත කළා ද, බෞද්ධ සංස්කෘත ග්‍රන්ථ පිළිබඳ කෙබඳු අවබෝධයක් තිබුණද යන්න පැහැදිලි වෙනව. එක් ශ්ලෝකයක් ගැන එය දිව්‍යාග ගේ ආලම්බන පරීක්ෂාවෙන් ගත්තේ විය යුතුයයි කියා තියෙනව. ඒ වනවිට ආලම්බන පරීක්ෂාව මුද්‍රණය වී තිබුණේවත් නාහිමියන් එය දැක තිබුණේවත් නැ. එය මුද්‍රණය වූනාට පස්සේ “යදිස්තං ශබ්දර්ථයාඃ රූප ශබ්දයාඃ” යන ශ්ලෝකය එයින්ම ගත් බව පැහැදිලි වූනා. විශුද්ධිමාර්ගයේ ප්‍රඥා-භූමි නිර්දේශය විස්තර කළ පැරකුම්බා රජු අනිරෝධ මනුස්සාද යන වචන දෙක පමණක් දක්වූ නමුත් සෞරත නායක භාමුදුරුවෝ මෙය නාගර්ජුනගේ මූලමාධ්‍යමික කාරිකාවේ පළමුවන ශ්ලෝකය බව කියා එය,

“අනිරෝධ මනුස්සාද මනුච්ඡේද මශාස්වතං
අනකාර්ථ මනානාර්ථ මනාගමමනිර්ගමං” යි සම්පූර්ණ කළා.

සිල නිද්දේසයේදී සෞන්දර්‍යන්ද කාව්‍යයෙන් ගත් ශ්ලෝක ඇති බව පැහැදිලි කළා. එහි වසුබන්ධුගේ අභිධර්මකෘතයෙනුත් ඤායසජනප ටීකාවෙනුත් ශ්ලෝක ඇති බව කීවා.

මේවාගේ සිතිය නොහැකි අමුතූම බුද්ධි ශක්තියක් සෞරතනායක භාමුදුරුවන්ට තිබුණි. එබඳු ශ්‍රේෂ්ඨ පඬිවරයෙක් මතුකාලයේ පහළවේදැයි අත්නොනෑ. මෙබඳු

පාලි හා සංස්කෘත භාෂාධ්‍යයන්ට සෝරත නායක ස්වාමීන්ද්‍රයන්ගෙන් සිදුවූ සේවය

විශාල සේවාවක් කළත් පාලි හා සංස්කෘත විශ්වවිද්‍යාලවලින් පිරිවෙන් වලින් පසු නොබලා පලායන කාලයකදී අපි මේ සෝරත නායක ස්වාමීන්ද්‍රයන් ගැන කථා කරන්නෙ. මේ අවුරුද්දේ විද්‍යාලංකාර විශ්වවිද්‍යාලයේ සංස්කෘත කරණ එකම ශිෂ්‍යයෙක් වත් නෑ. අළුතින් ආ ශිෂ්‍යයන් දෙදෙනාද ප්‍රංශ හා රුසියන් භාෂා හැදෑරීමට ගියා. විශ්වවිද්‍යාලය වල වගේම පිරිවෙන් වලත් පාලි සංස්කෘත භාෂාවලට ඇති තැන ඉතා කණගාටුදයකි. පාලි සංස්කෘත භාෂා නගා සිටුවන්නට මහත් මෙහෙයක් කරපු සෝරත නායක භාමුද්‍රවත් අපට සිහිපත් කරන්නට සිදුවන්නේ සංවේගයෙන් යුක්තවයි.

* 1975 ශ්‍රී සෝරත අනුස්මරණ දේශනය.